

Tlačová správa

Park tmavej oblohy Poloniny

Slávnostné vyhlásenie 3. decembra 2010

Tak ako cez deň potrebujú človek, živočíchy a rastliny svetlo, tak v noci potrebujú tmu. Na mnohých miestach našej planéty sa noc postupne vytráca. Úplne prirodzená nočná tma, ktorá by bola neovplyvnená umelým osvetlením ľudí, na Slovensku už neexistuje. Môže za to **svetelné znečistenie**. Stále sa však nájdu miesta, kde je toto ovplyvnenie minimálne. Takýmto miestom je aj Národný park Poloniny, ktorý je z pohľadu svetelného znečistenia najtmavšou oblasťou na Slovensku.

Tma začína byť ohrozeným druhom.

Urobme pre to niečo a zachráňme tmu - nežijeme tu totiž sami!

poloniny.svetelneznecistenie.sk

Na tlačovej konferencii sa zúčastnia:

RNDr. Peter Begeni – tajomník SOPSZ, Slovenská astronomická spoločnosť pri SAV; SZAA
doc. RNDr. Michal Hnatič, DrSc. – zástupca riaditeľa, Ústav fyzikálnych vied PF UPJŠ v Košiciach
RNDr. Aleš Kučera, CSc. – riaditeľ, Astronomický ústav Slovenskej akadémie vied
RNDr. Igor Kudzej, CSc. – riaditeľ, Vihorlatská hvezdáreň v Humennom
Ing. Štefan Milovčík – primátor, Mesto Snina
RNDr. Pavol Rapavý – vedúci sekretariátu, Slovenský zväz astronómov amatérov (SZAA)
Ing. Jozef Repka – riaditeľ, Správa NP Poloniny; riaditeľ RCOP v Stakčine
Ing. Martina Vlasáková – krajinár, Správa NP Poloniny
RNDr. Juraj Zverko, DrSc. – predseda, Slovenská astronomická spoločnosť pri SAV
RNDr. Jozef Žižňovský, CSc. – predseda, Slovenský národný komitét pre IAU
Pavel Suchan – tlačový hovorca, Astronomický ústav AV ČR, v. v. i.; JOTO, Česká republika
Bc. Jan Kondziolka – Amatérska prehliadka oblohy, Česká republika

Andrzej Czaderna – zástupca riaditeľa, Magurski Park Narodowy, Poľsko
Dr. Sylwester Kołomański - Instytut Astronomiczny, Uniwersytet Wrocławski; IPCN, Poľsko
Dr. Tomasz Mrozek - Instytut Astronomiczny, Uniwersytet Wrocławski; IPCN, Poľsko

Tlačovú konferenciu moderuje:

Ing. Pavol Ďuriš, predseda Sekcie ochrany pred svetelným znečistením (SOPSZ), Slovenská astronomická spoločnosť pri SAV

Kontakty pre bližšie informácie:

RNDr. Pavol Rapavý, pavol.rapavy@gmail.com, astrors@astrors.sk, +421 907 854 928

Partner: Jizerská oblast tmavé oblohy (JOTO), Izerski park Ciemnego nieba (IPCN),
www.izera-darksky.eu

3. decembra 2010 o 12:00 bude v Eurohoteli Vihorlat v Snine, pod záštitou primátora mesta Snina Ing. Štefana Milovčíka, vyhlásený

Park tmavej oblohy Poloniny

slávnostným podpisom Memoranda partnerských organizácií:

**Astronomický ústav Slovenskej akadémie vied
Správa NP Poloniny**

Slovenský zväz astronómov amatérov

Prírodovedecká fakulta Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach

**Slovenská astronomická spoločnosť pri Slovenskej akadémii vied
Vihorlatská hviezdáreň v Humennom**

Slávnostný akt vyhlásenia, tlačová konferencia a slávnostná recepcia budú súčasťou konferencie projektu „Karpatské nebo - Rozvoj produktov cestovného ruchu založených na astronómii v regióne poľsko-slovenského pohraničia“ – www.astrokarpaty.net

Po tlačovej konferencii a recepcii bude návšteva sídla Správy Národného parku Poloniny v Stakčíne a Astronomického observatória na Kolonickom sedle, kde bude uvedené do prevádzky unikátne zariadenie na automatické monitorovanie jasu nočnej oblohy a základných meteorologických prvkov.

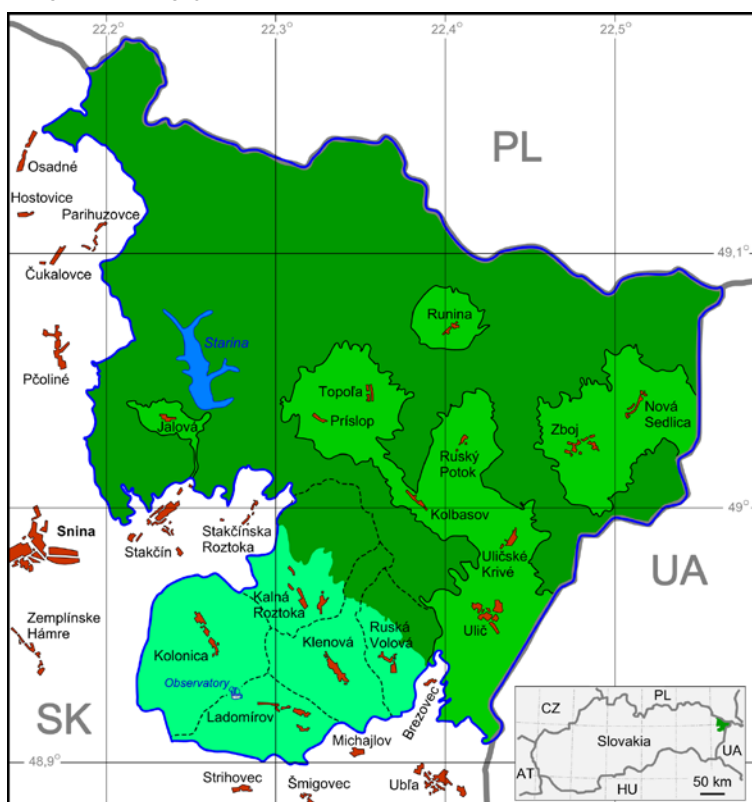
Park tmavej oblohy Poloniny je vyhlásený pri príležitosti Medzinárodného roku biodiverzity 2010 ako prvá oblasť tmavej oblohy na Slovensku. Vzniká s cieľom informovať laickú a odbornú verejnosť o výnimočne zachovanom nočnom prostredí na tomto území, vzdelávať v problematike ochrany nočného životného prostredia a svetelného znečistenia, propagovať a ochraňovať tmavú nočnú oblohu, ktorá je základom ochrany prírodného prostredia pred svetelným znečistením. Park tmavej oblohy, okrem ochrany nočného životného prostredia, poskytne taktiež informačný turistický program.

Vyhlásenie Parku tmavej oblohy podporujú:

Mesto Snina, Hviezdáreň Rimavská Sobota a Slovenská ústredná hviezdáreň Hurbanovo

Vymedzenie:

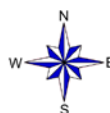
Územie Parku tmavej oblohy Poloniny je vymedzené samotným územím NP Poloniny (29 805 ha), jeho ochranným pásmom (10 973 ha) a katastrálnym územím obcí Kolonica, Ladomírov, Kalná Roztoka, Klenová, Ruská Volová (7 741 ha). Celková výmera Parku tmavej oblohy Poloniny je 48 519 ha. Hranice oblasti parku sú vyznačené na mape.

Mapa
Parku tmavej oblohy Poloniny

- Hranica Parku tmavej oblohy Poloniny
- Územie Národného parku Poloniny
- Ochranné pásmo Národného parku Poloniny
- Katastrálne územia obcí nachádzajúce sa mimo územia Národného parku Poloniny a jeho ochranného pásma
- - - Hranice katastrálnych území obcí nachádzajúcich sa mimo územia Národného parku Poloniny a jeho ochranného pásma
- Štátna hranica
- Sídla
- Vodná nádrž

1 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Kilometers

Výmera:

	ha	km ²	m ²
Park tmavej oblohy Poloniny (spolu)	48 519,0131	485,19	485 190 131
Národný park Poloniny	29 805,0514	298,05	298 050 514
Ochranné pásmo NP Poloniny	10 973,2893	109,73	109 732 893
Katastrálne územie (kód KÚ)			
Kolonica (825778)	2 718,0708	27,18	27 180 708
Ladomírov (830526)	1 524,5293	15,25	15 245 293
Časť katastrálnych území (kód KÚ)			
Kalná Rastoka (823147)			
Klenová (824151)	3 498,0723	34,98	34 980 723
Ruská Volová (853666)			

Park tmavej oblohy Poloniny je vyhlásený na základe dohody uvedených šiestich partnerských organizácií. S vyhlásením parku písomne súhlasili starostovia obcí, nachádzajúcich sa na vytýčenom území Parku tmavej oblohy Poloniny mimo územia NP Poloniny a jeho ochranného pásma (Kolonica, Ladomírov, Kalná Rastoka, Klenová, Ruská Volová).

Park tmavej oblohy Poloniny sa vyhlasuje aj s cieľom zachovať toto výnimočné prostredie poskytujúce tie najkvalitnejšie podmienky na nočné pozorovanie oblohy. V oblasti je výborne viditeľná Mliečna cesta a bez ďalekohľadu môžeme vidieť takmer 2000 hviezd (v mestách 200, vo veľkomestách 20). Hory znemožňujú priamu viditeľnosť svetiel z okolitých miest a obcí. Na oblohe vidno za dobrého počasia (v Európe už výnimočne viditeľné) objekty a úkazy, ako sú zodiakálne svetlo, pás a protisvit. Na vytýčenom území Parku tmavej oblohy sa medzi obcami Kolonica a Ladomírov nachádza Astronomické observatórium na Kolonickom sedle. Výnimočná kvalita oblohy predurčuje toto observatórium k získavaniu vysokokvalitných vedeckých údajov, ako aj k popularizačnej činnosti a rozvoju astroturistiky. Parkom tmavej oblohy prechádza 49. rovnobežka.

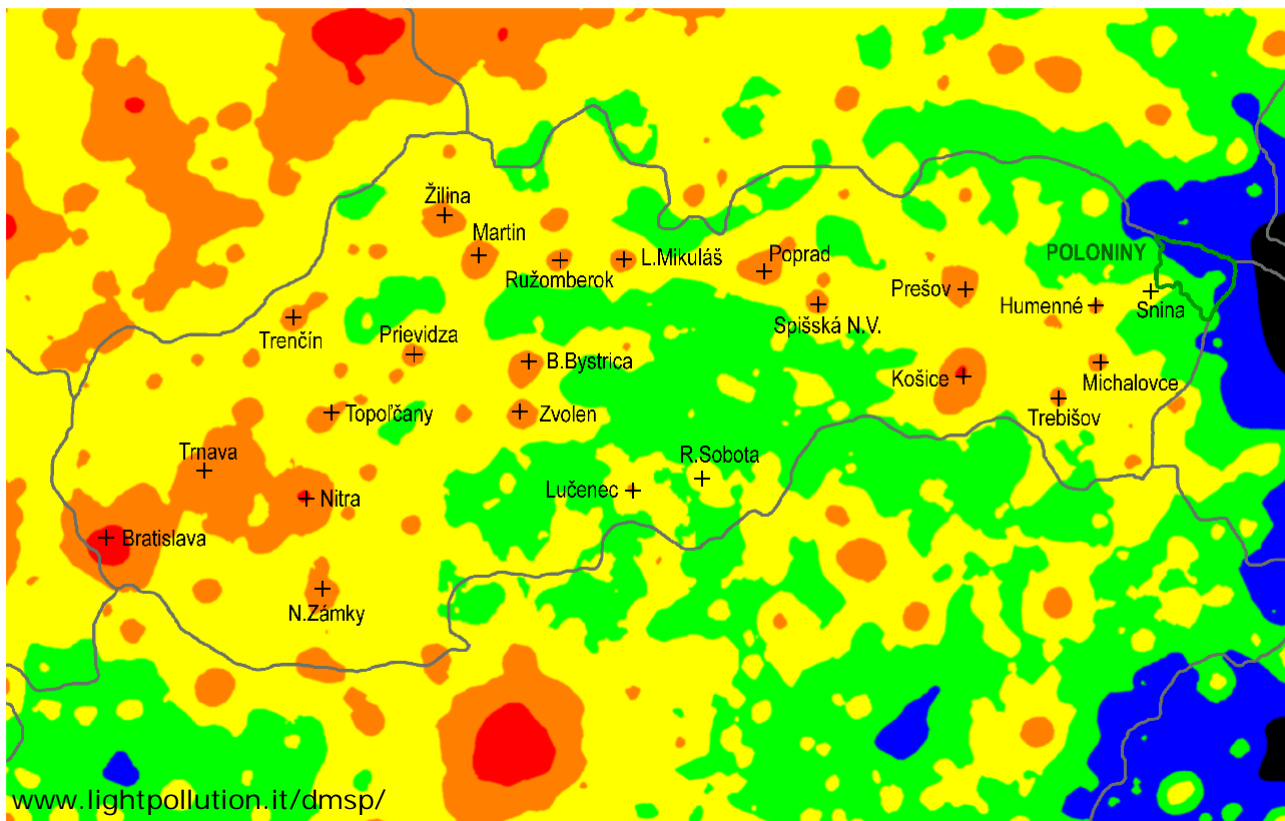
Národný park Poloniny:

Park tmavej oblohy Poloniny sa nachádza na území **Národného parku Poloniny** (a v jeho okolí), ktorý sa okrem iného vyznačuje tým, že má výnimočne malú hustotu osídlenia (9 obyvateľov na km²). Zároveň je to najmenej navštevovaný národný park na Slovensku, preto je vplyv človeka na životné prostredie minimálny. Národný park leží na hraniciach s Poľskom a Ukrajinou. S týmto územím susedia Bieszczadzki Park Narodowy v Poľsku a Užanskij nacionalnij prirodnij park (Ужанськый національний природний парк) na Ukrajine. Z hľadiska svetelného znečistenia, je územie Národného parku Poloniny najtmavšou oblasťou na Slovensku. Prirodzená nočná tma a nočné biorytmy všetkých živých organizmov sú najmenej narušené. Aj vďaka tomu je na území národného parku mimoriadna koncentrácia endemických a ohrozených druhov rastlín, húb a živočíchov.

NP Poloniny je najvýchodnejším slovenským národným parkom s pôvodnými rozľahlými jedľovo-bukovými lesmi a pralesmi Stučica, Rožok a Havešová, ktoré sú od roku 2007 zapísané na zozname **svetového prírodného dedičstva UNESCO**. Od roku 2004 sa v parku nachádzajú lokality európskeho významu NATURA 2000. Národný park je **súčasťou Medzinárodnej biosférickej rezervácie Východné Karpaty** vyhlásenou UNESCO v roku 1993 – jedinej na svete, ktorú tvoria spojené územia troch štátov (164 190 ha). Súčasťou chráneného územia sú národné kultúrne pamiatky – drevené kostolíky (cerkvi) východného obradu. Najvyšší vrch je Kremenec (1 221 m), ktorý je aj **najvýchodnejším bodom Slovenska**, kde sa stretávajú hranice troch štátov: Slovenska, Poľska a Ukrajiny.

„Naj“ na Slovensku: najväčší komplex pralesov na Slovensku; najvýchodnejší bod na Slovensku; najviac národných kultúrnych pamiatok v rámci národných parkov Slovenska – drevené kostolíky; najväčšia vodná nádrž na pitnú vodu na Slovensku – Starina (60 miliónov m³ vody); najväčší výskyt veľkých lesných zvierat; najvyššie položený vojenský cintorín z 1. svetovej vojny na Slovensku na vrchu Predný Hodošik (825 m); súčasť jedinej biosférickej rezervácie UNESCO na svete, ktorú tvoria spojené územia troch štátov (164 190 ha).

Mapa svetelného znečistenia Slovenska:

Čo môžete vidieť na hviezdnom nebi

JAS NOČNEJ OBLOHY OPROTI PRÍRODNÉMU JASU OBLOHY		
menej ako 1,11 – násobný	Skutočne tmavá obloha. Mliečna cesta je široká cez polovicu oblohy. Je taká jasná, že vrhá tieň. Jej vzhľad pripomína mramor.	Na Slovensku sa takáto obloha nenachádza!
1,11 až 1,33 – násobný	Obloha je na pohľad nádherná, avšak veľa hviezd sa pri horizonte stráca v slabej žiare vzdialených miest. Mliečna cesta je dobre viditeľná na celej oblohe.	Na Slovensku je takáto obloha iba v oblasti NP Poloniny
1,33 až 2 – násobný	Úbytok hviezd je výrazný, obloha však relatívne tmavá. Mliečna cesta je stále bohatá na detaily. Žiara vzdialených miest pri horizonte je viditeľná už vo viacerých smeroch.	Typická obloha na slovenskom vidieku vzdialenom od miest.
2 až 4 – násobný	Okolité mestá vidno ako žiariace čapice nad obzorom. Mliečna cesta je bez podrobností, obloha je svetlá.	Prechod medzi vidieckou a predmestskou oblohou.
4 až 10 – násobný	Veľmi svetlá obloha. Mliečna cesta nie je pri horizonte viditeľná, nad hlavou je viditeľná slabo alebo vôbec. Väčšina hviezd sa stráca v žiare vo všetkých smeroch.	Mestská alebo predmestská obloha veľkých miest.
viac ako 10 násobný	Mliečnu cestu nie je vidieť, na oblohe sa dá nájsť menej ako 100 hviezd. Celá obloha je pokrytá bielou žiarou. Obloha je svetlá ako pri splne Mesiaca.	Obloha vo veľkých mestách (Bratislava, Košice, Nitra).

Vo svete:

V súčasnosti existuje na svete vyše 20 rezervácií tmavej oblohy, väčšinou v Kanade a USA. Už samotná existencia takýchto chránených území svedčí o tom, že sa k ohrozeným častiam životného prostredia pripojila tma. Je to veľmi dôležitá časť životného prostredia napriek tomu, že si to verejnosť uvedomuje len veľmi nedostatočne.

U susedov:

Čechy a Poľsko

V Jizerských horách je spoločný park Čechov a Poliakov – Jizerská oblast tmavé oblohy (pl. Izerski Park Ciemnego Nieba). Je to prvý a zatiaľ jediný medzinárodný park tmavej oblohy.

Maďarsko

V susednom Maďarsku sa môžu pýšiť dvoma parkmi tmavej oblohy. V chránenej krajinnej oblasti Zselic sa nachádza Zselici Csillagoségbolt-park (en. Zselic Starry Sky Park) a v Národnom Parku Hortobágy je Hortobágyi Csillagoségbolt-park (en. Hortobágy Starry Sky Park).

Slovensko, Poľsko a Ukrajina

Vyhlasenie Parku tmavej oblohy Poloniny je krokom k plánovanému vytvoreniu veľkého parku tmavej oblohy Východné Karpaty, ktorý by sa mal rozprestierať na území troch štátov – Slovensko, Poľsko a Ukrajina.

Svetelné znečistenie:

Svetelné znečistenie je svetlo s nežiaducimi účinkami rozptýlené v ovzduší. Je to svetlo vyrobené človekom, umelo pridávané do nočnej krajiny. Svetlo, ktoré nesvieti tam, kam potrebujeme – teda na cestu, ale do oblakov, na hviezdy, do lesa a do okien ľudí, ktorí si potrebujú oddýchnuť. Svetelné znečistenie ako dôsledok nevhodného využitia svetla ruší prirodzenú nočnú tmú a biorytmy všetkých živých organizmov (vrátane človeka), ktoré tmú potrebujú k efektívnemu spánku a životu. Viac na www.svetelneznečistenie.sk.

Propagačná tabuľa:

V Národnom parku Poloniny, pri vodnej nádrži Starina je umiestnená informačno-propagačná tabuľa „Park tmavej oblohy Poloniny“, prvá z plánovaných informačných tabulí v oblasti, ktoré majú informovať návštevníkov o Parku tmavej oblohy a problematike svetelného znečistenia.

Fotosúťaž:

Slovenský zväz astronómov amatérov a Hvezdáreň Rimavská Sobota v spolupráci so Slovenskou astronomickou spoločnosťou pri SAV a Slovenskou ústrednou hvezdárňou v Hurbanove v roku 2010 vyhlásil 2. ročník fotografickej súťaže „SVIETME SI NA CESTU, NIE NA HVIEZDY!“. Cieľom súťaže je predovšetkým osveta v problematike svetelného znečistenia, ktorého negatívny vplyv si ešte uvedomujeme len málo, no zasahuje do všetkých oblastí nášho života. Od roku 2006 je táto súťaž aj v Českej republike (www.astro.zcu.cz/cs/clanky/svetlo). V roku 2011 je plánovaná spoločná, Česko - Slovenská fotosúťaž. Viac na www.svetelneznečistenie.sk.

Hodina Zeme:

Hodina Zeme je najväčšou celosvetovou akciou so zapojením verejnosti. Zhasnutím svetiel každoročne prepája viac ako miliardu ľudí na celom svete vo viac ako 6 000 mestách a obciach, prepája verejný aj súkromný sektor. Organizátorom Hodiny Zeme je celosvetová ochranná organizácia WWF (World Wildlife Fund), ktorej poslaním je zastavenie ničenia prirodzeného prostredia a vybudovanie budúcnosti, kde ľudia budú môcť žiť v harmónii s prírodou. V roku 2011 bude na Slovensku spolupracovať s členmi Sekcie ochrany pred svetelným znečistením Slovenskej astronomickej spoločnosti pri SAV a Slovenským zväzom astronómov amatérov za účelom vyššej informovanosti o tejto akcii a taktiež vyššej účasti ako v roku 2010, keď sa zapojili len 3 mestá. Oficiálna slovenská stránka Hodiny Zeme: hodinazeme.svetelneznečistenie.sk

Výstava:

Putovná výstava o svetelnom znečistení oboznamuje návštevníkov o tomto civilizačnom probléme prostredníctvom 11 posterov a 41 fotografií. V súčasnosti je výstava v Obchodnom a zábavnom centre MAX v Prešove.

Globe at Night:

Globe at Night je medzinárodný program sledovania svetelného znečistenia. Je jednoduchý a nenáročný, určený predovšetkým mládeži (ale aj učiteľom a rodičom). Jeho cieľom je upozorniť na problematiku svetelného znečistenia, správneho používania osvetlenia, na plytvanie energiou a ovplyvňovanie životného prostredia nadbytočným osvetlením. V programe je zapojených vyše 110 štátov (36 z Európy). **Slovensko** do tohto významného programu **zapojené nie je** z dôvodu **nechoty a nepochopenia štátnych orgánov**.

Deklarácia práv UNESCO pre budúce generácie (1994):

„Budúce generácie majú právo na nezničenú a neznečistenú Zem, vrátane práva na čistú oblohu“ (konferencia UNESCO, La Laguna, Tenerife, Kanárske ostrovy, 1994).

Deklarácia La Palma (2007):

Na Kanárskych ostrovoch v La Palme bola 20. apríla 2007 účastníkmi medzinárodnej konferencie „na ochranu nočnej oblohy a práva pozorovať hviezdy“ spolu s predstaviteľmi UNESCO, Medzinárodnej astronomickej únie a ďalších siedmich národných a medzinárodných organizácií prijatá rozsiahla „Deklarácia na ochranu tmavého neba a práva sledovať hviezdy“, z ktorej vyplýva, že tmavá obloha je kultúrne, vedecké a ekologické dedičstvo ľudstva. www.starlight2007.net/pdf/StarlightDeclarationEN.pdf

Rezolúcia Medzinárodnej astronomickej (2009):

Medzinárodná astronómická únia (IAU) na svojom XXVII. Valnom zhromaždení v Rio de Janeiro prijala rezolúciu č. B5 na ochranu nočnej oblohy a práva na svetlo hviezd, ktorá vyzýva svetovú verejnosť ku krokom, ktoré by obmedzovali rastúce svetelné znečistenie na našej planéte. www.iau.org/static/resolutions/IAU2009_English.pdf

Zákon u nás:

V **Slovenskej republike** doposiaľ **neexistuje zákon o svetelnom znečistení**.

Veľmi **čistočne to rieši** „Vyhláška Ministerstva zdravotníctva SR o podrobnostiach o limitných hodnotách optického žiarenia a požiadavkách na objektivizáciu optického žiarenia v životnom prostredí“ (539/2007 Z. z.), ktorá rušivé svetlo definuje (§ 2 ods. b) ako: „rušivé svetlo je svetlo zo zdrojov umelého svetla vo vonkajšom prostredí okrem svetla z dopravných prostriedkov a okrem svetla z verejného osvetlenia, ktoré po dopade na vonkajšiu plochu osvetľovacieho otvoru obytnej miestnosti svojím pôsobením subjektívne obťažuje užívateľov obytnej miestnosti“.

Obťažovanie svetlom rieši aj Občiansky zákonník (40/1964 Zb.) v § 127 ods. (1): „Vlastník veci sa musí zdržať všetkého, čím by nad mieru primeranú pomerom obťažoval iného alebo čím by vážne ohrozil výkon jeho práv. ... nesmie nad mieru primeranú pomerom obťažovať susedov hlukom, prachom, popolčekom, dymom, plynmi, parami, pachmi, pevnými a tekutými odpadmi, **svetlom**, tienením... “.

Zákony vo svete:

V Českej republike je svetelné znečistenie definované v zákone „O ochrane ovzduší“ (86/2002 Sb.). Výrazne účinnejšie zákony regulujúce svetelné znečistenie platia v Slovinsku, v talianskom regióne Lombardia, na Kanárskych ostrovoch, v Katalánsku, v americkom Connecticute, Kalifornii a pod.

Viac informácií:

Park tmavej oblohy Poloniny – poloniny.svetelnezncistenie.sk

Svetelné znečistenie – www.svetelnezncistenie.sk

Hodina Zeme – hodinazeme.svetelnezncistenie.sk

Karpatské nebo - www.astrokarpaty.net

Partneri:

Astronomický ústav SAV – www.astro.sk

Správa NP Poloniny – www.sopsr.sk/nppoloniny/

Slovenský zväz astronómov amatérov – www.szaa.org

Prírodovedecká fakulta UPJŠ v Košiciach – science.upjs.sk

Slovenská astronomická spoločnosť pri SAV – sas.astro.sk

Vihorlatská hviezdáreň v Humennom – www.astrokolonica.sk

Podporovatelia:

Mesto Snina – www.snina.sk

Hviezdáreň Rimavská Sobota – www.astrors.sk

Slovenská ústredná hviezdáreň Hurbanovo – www.suh.sk

České partnerské stránky:

Jizerská oblast tmavé oblohy - www.izera-darksky.eu

Česká astronomická společnost - www.astro.cz/zncistenie/

Instantní astronomické noviny - svetlo.ian.cz

Astronomický ústav AV ČR - www.asu.cas.cz/svetelne-zncistenie

Amatérská prohlídka oblohy - <http://www.astronomie.cz/tema/svetelne-zncistenie/>

Zahraničné stránky:

IDA - International Dark-Sky Association - www.darksky.org

Projekty Izerskie - http://www.astro.uni.wroc.pl/projekty_izerskie

Zselic Starry Sky Park - www.astro-zselic.hu

Ďalšie materiály pre zástupcov médií budú k dispozícii na tlačovej konferencii.